

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bostadshus för postverkets räkning i Krylbo; given Stockholms slott den 6 mars 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

I skrivelse den 9 januari 1942 har generalpoststyrelsen hemställt, att till uppförande av ett bostadshus för postverkets räkning i Krylbo ett anslag måtte anvisas av 285,000 kronor.

Framställningen har närmast föranletts av en skrivelse den 25 augusti 1941 från *Krylbokretsen av svenska postmannaförbundet*. I skrivelsen, vilken återgivits i generalpoststyrelsens framställning, anföres följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 153.

Sedan åtskilliga år tillbaka har stor bostadsbrist varit rådande i Krylbo med omnejd, och under de senaste åren har någon bostadsreserv icke funnits. Alla lägenheter voro upptagna vid omflyttningarna redan den 1 oktober 1939. Redan då hade den lilla bostadsproduktion, som då och då förekommit i köpingen, helt och hållet upphört på grund av de begynnande krisförhållandena. Under de senaste åren har köpingens befolkning genom inflyttning betydligt ökats. Delvis har bland andra ett fyrtiotal personer med familjer, vilka ha sitt arbete inom Avesta, lagt beslag på alla lägenheter som stått i mänsklig makt att uppbringa.

Vid flera tillfällen under årens lopp har postpersonalen haft oerhörda svårigheter att på ett tillfredsställande sätt få bostadslägenheter, särskilt för nyinflyttade till Krylbo. Detta har berett dem stora bekymmer och ökade utgifter. Sker det någon gång, att en bostadslägenhet blir ledig, är det alltid ett större antal hyressökande som trängs för att få den, om den icke redan är upptagen i förväg genom en hyresgäst, som vetat om att lägenheten skulle bli ledig och försäkrat sig om densamma.

För närvarande äro bland andra en postiljon utnämnd i juni och två nyutnämnda överpostiljoner utan bostad. Några lägenheter för dessa tjänstemän torde knappast kunna uppbringas under den närmaste framtiden. Utöver dessa äro ytterligare ett tiotal posttjänstemän i behov av bättre bostäder. Genom den utredning vi företagit har framkommit, att en del tjänstemän bo långt från arbetsplatsen samt att en del bo under rätt så primitiva förhållanden, t. ex. avsaknad av vatten, w.-c. m. m.

Vid förbundets skrivelse hade fogats ett uttalande av *ordföranden i kommunalnämnden i Krylbo köping*, däri denne framhållit, bland annat, att bostadsbristen varit märkbar i synnerhet under de senaste åren, då stora utvidgningar företagits vid Avesta järnverk, varvid den nyanställda personalen kraftigt konkurrerat om bostadslägenheterna i köpingen. Det hade på grund därav förekommit, att befattningshavare i Krylbo på sista tiden nödgats bosätta sig i grannkommunerna Grytnäs och Folkärna. Då någon ljusning i rådande förhållanden icke syntes vara att förvänta under den närmaste tiden, skulle uppförandet av ett postverkets eget bostadshus avhjälpa ett för platsens postpersonal trängande behov, gagna det allmänna samt ekonomiskt sett väl förränta och amortera anläggningskostnaden.

Generalpoststyrelsen uttalar för sin del, att de undersökningar, som styrelsen låtit verkställa i ärendet, ytterligare bekräftat riktigheten av vad postmannaförbundet meddelat angående bostadsförhållandena i Krylbo. Av de två i förbundets skrivelse omnämnda överpostiljonerna hade sålunda den ene ännu icke lyckats uppbringa någon lämplig bostad, under det att den andre nödgats inköpa en efter förhållandena dyrbar fastighet, belägen på ett avstånd av omkring 2 kilometer från postkontoret. Den i skrivelsen likaledes omnämnde postiljonen hade numera erhållit en lägenhet, dock icke i Krylbo utan i den närbelägna staden Avesta. En del yngre i Krylbo stationerade tjänstemän tillhörande järnvägsposten, vilka nyligen ingått äktenskap, hade, enligt vad styrelsen vidare erfarit, måst bosätta sig inom de till köpingen gränsande kommunerna. Som ett ytterligare tecken på den inom köpingen rådande bostadsbristen kunde anföras, att i ortspressen ofta förekomme annon-

ser, vari annonsören förklarade sig villig att lämna kontant gottgörelse åt den, som kunde anskaffa eller giva anvisning på lägenhet i Krylbo, Avesta eller dessa orters omnejd.

Styrelsen framhåller härefter, att de svårigheter, som å orter med en otillfredsställande bostadsförsörjning förorsakades postverkets tjänstemän, även medförde betydande olägenheter för postverket självt. Sålunda hade det ofta visat sig svårt att få de mest kompetenta tjänstemännen som sökande till ledigförklarade tjänster å dylika orter. Oavsett detta medförde bostadsbristen emellertid även direkta ekonomiska förluster för postverket. Befattningshavare, som förflyttats, ägde nämligen, jämlikt 5 § kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 429) angående ersättning för flyttningskostnad enligt civila och militära avlöningsreglementena, utbekomma ersättning för den merutgift, som kunde hava uppstått därigenom, att han nödgats vidkännas kostnad för såväl förutvarande som ny bostad. Det hade inträffat, att befattningshavare, som förflyttats till ort, där svår bostadsbrist rått, först efter avsevärd tid där lyckats erhålla sådan bostad, att han kunnat dit överflytta sitt bohag. Statsverkets kostnader för s. k. dubbelhyra hade i dylika fall blivit ganska betydande.

Det torde under sålunda angivna förhållanden, fortsätter styrelsen, vara fullt naturligt, att tanken uppkommit på att genom ett statligt ingripande — närmast i form av uppförande av ett postverkets bostadshus — söka minska den rådande bostadsbristen i Krylbo, detta så mycket mera som postverket tidigare, då särskilda förhållanden därtill givit anledning, låtit uppföra bostadshus för sin personal. Sådant ingripande hade skett senast under år 1941, i det att styrelsen genom brev den 4 juli 1941 bemyndigats att för uppförande av ett bostadshus i Boden taga i anspråk ett av riksdagen för ändamålet anvisat belopp av 286,000 kronor.

Då styrelsen ansett ett starkt fog föreligga för ett ingripande även i nu föreliggande fall, hade styrelsen låtit närmare undersöka möjligheterna att inom köpingen låta uppföra ett postverkets bostadshus. Härom anför styrelsen:

Vid de förhandlingar, som i ärendet förts med vederbörande kommunala myndigheter, ha dessa förklarat sig beredda att, under förutsättning att ett bostadshus för postpersonal uppfördes inom köpingen, ställa kostnadsfri tomtmark till förfogande å ett centralt beläget och för ändamålet väl lämpat område. Gävobrev å detta markområde skulle under nämnda förutsättning överlämnas till postverket, så snart laga tomtmätning blivit verkställd. Denna utfästelse från köpingens sida har sedermera skriftligen bekräftats den 5 och den 30 december 1941.

Enligt till styrelsen inkommet meddelande hava 15 i Krylbo stationerade posttjänstemän framfört önskemål om att få hyra lägenhet i ett sålunda uppfört postverkets bostadshus. Av dessa sökande äro 10 familjeförsörjare med barn.

Det av köpingen till postverkets disposition ställda tomtområdet är beläget i kvarteret Härden, omedelbart norr om den i Västmannagatans mynning belägna Västmannaplan. Med sitt läge i en för öppen bebyggelse avsedd del av köpingen kan området i fråga utan tvivel anses såsom mycket väl lämpat för

avsett ändamål. Styrelsen har därför uppdragit åt arkitekten Lars-Erik Lallerstedt att utarbeta förslagsritningar till ett postverkets bostadshus å sagda tomtområde.

Av ritningarna framgår, att å tomtområdet en cirka 50 meter lång och cirka 8¹/₂ meter djup byggnad av tegel skulle uppföras i två våningar. Byggnaden skulle bestå av tre med var sitt trapphus försedda sektioner, envar innehållande fyra lägenheter om 2 rum, matvrå och kök, eller tillsammans 12 dylika lägenheter. Av dessa skulle hörnlägenheterna omfatta en golvyta av 60 kvadratmeter, under det att golvytan i övriga lägenheter komme att uppgå till 54 kvadratmeter. Samtliga lägenheter skulle utrustas med badrum samt — i köken — elektrisk spis. Under hela byggnaden skulle inredas källare, i vilken skulle, förutom erforderliga förrådsutrymmen, anordnas bland annat pann- och bränslerum, tvättstuga med tork- och mangelrum samt skyddsrum.

Kostnaden för ett bostadshus i enlighet med det uppgjorda förslaget har beräknats till sammanlagt 285,000 kronor, varav 280,000 kronor för själva byggnaden och 5,000 kronor för erforderliga planeringsarbeten.

I fråga om den ekonomiska innebörden av byggnadsföretaget har styrelsen anfört, att med en byggnadskostnad av 285,000 kronor och en beräknad bruttoränta av 5 procent medelhyran per lägenhet komme att uppgå till omkring 1,190 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande den 11 februari 1942 till generalpoststyrelsen anfört, att den för byggnaden avsedda tomten enligt gällande stadsplan vore reserverad för byggnad för allmänt ändamål. Emellertid hade köpingsfullmäktige i Krylbo den 30 januari 1941 antagit förslag till ändring av stadsplanen, innefattande bland annat, att tomten i fråga skulle utnyttjas för bostadsändamål i slutet byggnadssätt. Efter remiss hade byggnadsstyrelsen den 11 februari 1942 yttrat sig över detta stadsplaneförslag och därvid förklarar sig icke hava något att erinra mot förslaget, i vad det avsåge nämnda mark. Den föreslagna bostadsbyggnaden skulle hållas helt inom ramen för den bebyggelse, som enligt den nya stadsplanen skulle vara tillåten.

Beträffande det föreliggande byggnadsförslaget och de för detsamma beräknade kostnaderna har byggnadsstyrelsen icke haft något att i och för sig erinra under förutsättning, att särskilda grundförstärkningar icke visa sig erforderliga. Byggnadsstyrelsen har emellertid ansett sig böra ifrågasätta, huruvida det icke i nuvarande statsfinansiella läge kunde finnas anledning överväga att i besparingssyfte inrymma ifrågavarande bostäder i en byggnad av trä, eventuellt uppförd såsom monteringsfärdigt trähus. Härigenom skulle en besparing i fråga om de direkta byggnadskostnaderna av i runt tal 12,000 kronor vara att påräkna.

Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 17 februari 1942, varmed styrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat byggnadsstyrelsens yttrande, upptagit till behandling vad byggnadsstyrelsen i besparingssyfte ifrågasatt beträffande byggnadens utförande. Generalpoststyrelsen har därvid anfört, att styrelsen vid projekteringen av byggnadsföretaget tagit ställning även till spörsmålet,

huruvida en byggnad av sten eller en byggnad av trä skulle uppföras. Styrelsen hade emellertid ansett sig av flera skäl böra föreslå en byggnad av sten. Främst hade därvid tagits hänsyn till att en byggnad av trä hade kortare livslängd och krävde större underhållskostnader än en stenbyggnad. Även den omständigheten, att brandrisken vore väsentligt större, då det gällde ett trähus än ett stenhus — vilket vore av särskild betydelse i fråga om en sådan ur kommunikationssynpunkt viktig knutpunkt som Krylbo — hade inverkat på styrelsens ståndpunktstagande. Enligt styrelsens mening kunde den jämförelsevis ringa besparing i fråga om de direkta byggnadskostnaderna, som torde vara att påräkna om ifrågavarande byggnad uppfördes av trä, näppeligen uppvägas av de angivna nackdelarna.

Ur principiell synpunkt föreligger enligt min mening anledning att ställa sig betänksam mot att statliga verk — i varje fall å orter, där hyresmarknad finnes — för sina befattningshavare uppföra bostadsbyggnader, vilka ej kunna hänföras till tjänstebostad i avlöningsreglementets mening, d. v. s. lägenhet vars upplåtande åt viss tjänsteman vid verket är påkallat ur tjänstesympunkt. I samband med förarbetena till nu gällande avlöningsbestämmelser gjordes ock uttalanden, vilka från statsmakternas sida lämnades utan erinran, om önskvärdheten av en successiv avveckling av det statliga bostadsbestånd, som är ovidkommande för det egentliga verksintresset. För min del anser jag i anslutning härtill, att uppförande av statliga bostadshus för tjänstemän i städer eller stadlika samhällen bör äga rum endast i fall, där särskilt starka skäl kunna åberopas för ett sådant ingripande från statens sida. Där ett dylikt ingripande undantagsvis sker, måste också förutsättas, att statens ekonomiska intressen i skäligen mån beaktas vid hyresnivåns bestämmande.

Av den i förevarande ärende lämnade redogörelsen framgår, att en betydande bostadsbrist sedan flera år är rådande i Krylbo med omnejd. Svårigheterna att därstädes erhålla bostad torde delvis sammanhånga med den industriella utvecklingen i samhället samt i den närbelägna staden Avesta och förefalla icke att vara av rent tillfällig natur. De rådande förhållandena å bostadsmarknaden medföra olägenheter ej blott för postpersonalen utan i viss mån även för postverket. Sålunda läser väl en under längre tid förefintlig bostadsbrist inverka menligt på rekryteringen av postverkets befattningshavare på orten. Vidare förorsaka svårigheterna för tjänstemännen att anskaffa familjebostäder stundom postverket direkta ekonomiska förluster i samband med förflyttning av tjänstemän till orten. På grund av dessa förhållanden och då någon privat bostadsverksamhet av någon betydelse av allt att döma icke torde vara att förvänta i Krylbo under den närmaste tiden vill jag, oaktat de principiella betänkligheter åt vilka jag nyss givit uttryck, icke motsätta mig bifall till styrelsens förslag, att genom statsverkets försorg ett bostadshus uppföres i Krylbo.

Enligt förslaget skulle bostadshuset uppföras på en tomt, som för ändamålet skulle av Krylbo köping utan kostnad överlätas till postverket. Byggnaden, som skulle uppföras i tegel, är avsedd att inrymma 12 lägenheter, var och

Departements-
chefen.

en om två rum, matvrå och kök, och har beräknats draga en kostnad av 285,000 kronor, däri inräknade 5,000 kronor för tomtens planering. Byggnadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot det uppgjorda byggnadsförslaget men har i besparingssyfte ifrågasatt, att byggnaden skulle uppföras såsom ett monteringsfärdigt trähus, varigenom byggnadskostnaderna skulle kunna nedbringas med 12,000 kronor. Då jag i likhet med generalpoststyrelsen finner den förhållandevis ringa kostnadsbesparingen i och för sig icke vara av beskaffenhet att motsvara därmed förenade olägenheter samt i övrigt anser förslaget i stort sett godtagbart, vill jag tillstyrka, att detsamma lägges till grund för byggnadsföretagets utförande. Jag torde här få erinra om att Kungl. Maj:t tidigare i dag fastställt den stadsplaneändring, som erfordras för att tomten skall på sätt här förutsatts få bebyggas för bostadsändamål.

Generalpoststyrelsen har utgått från att hyrorna i fastigheten skulle bestämmas till ett sammanlagt belopp, motsvarande fem procent å byggnadskostnaden. Denna avkastningsprocent anser jag ej tillfredsställande, enär avkastningen icke torde vara tillräcklig för att täcka statsverkets kostnader för det investerade byggnadskapitalets förräntning och övriga utgifter för fastigheten, däri inberäknad en rimlig avskrivning enligt för bostadsbyggnader i allmänhet tillämpade principer. Ur synpunkten att hålla hyrorna nere på en skälig nivå torde den ifrågasatta procenten ej heller kunna anses motiverad. Utgående från denna skulle nämligen hyrorna uppgå till i medeltal endast omkring 1,190 kronor för år, vilket torde ligga under vad lägenheter av motsvarande typ och standard i allmänhet betinga å öppna hyresmarknaden. Detta anser jag principiellt oriktigt. En tillämpning av lägre hyror för bostäder i statens fastigheter än de å orten eljest förekommande hyrorna skulle nämligen innebära en indirekt löneförmån för de statstjänstemän, som erhålla tillfälle att hyra i dylika fastigheter. På grund av här angivna förhållanden förutsätter jag, i anslutning till vad jag förut anfört, en hyressättning, vilken så nära som möjligt ansluter sig till den rådande hyresnivån för jämförliga bostäder på orten. I den mån genom en sådan hyressättning avkastningen å bostadsfastigheten icke kommer att motsvara minst sex procent av byggnadskostnaden, torde i besparingssyfte få övervägas sänkning av byggnadens allmänna standard. Nämnas må, att medelhyran per lägenhet för att uppgå till nyss angivna procenttal med de nu beräknade byggnadskostnaderna skulle behöva höjas till omkring 1,425 kronor.

Jag anser mig slutligen böra framhålla, att i den mån möjligheter sedermera kunna erbjuda sig att på för staten tillfredsställande villkor avveckla här förevarande eller liknande kapitalinvesteringar frågan om försäljning av vederbörande fastigheter torde böra upptagas till prövning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bostadshus för postverkets räkning i Krylbo* för budgetåret 1942/43 å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder, Postverket, anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 285,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.
